

STAVOVI MLADIH PREMA OVISNOSTI

ANTE BULJUBAŠIĆ¹, LUCIANA LUKETIN², AMNERIS MILANO BEKAVAC³

Cilj: Cilj ovog rada je procijeniti stavove mladih ljudi prema ovisnosti.

Metode: Za istraživanje su korišteni upitnici za prikupljanje sociodemografskih karakteristika ispitanika te upitnik koji se odnosi na stavove ispitanika prema konzumaciji droga sastavljen od trideset i devet tvrdnji vezanih za stavove ispitanika prema ovisnostima, predan ispitanicima u izravnom kontaktu. Istraživanje je bilo dobrovoljno i anonimno.

Rezultati: U istraživanju je sudjelovalo 502 ispitanika od kojih je 246 (49%) bilo muškaraca i 256 (51%) žena u dobi od 15 do 18 godina. Ispitanici su bili učenici prvog (N=261) i četvrtog (N=241) razreda srednjih škola. Na tvrdnje "Korištenje kanabisa ne treba biti legalno." i "Nije normalno da mladi ljudi probaju droge barem jednom.", muškarci su zauzeli značajno povoljnije stavove. Učenici prvog i četvrtog razreda su statistički značajno različito odgovorili na tvrdnju "Povremeno korištenje kanabisa/marihuane je opasno.", dok su kod tvrdnje "Većina mladih danas proba ecstasy." odgovori učenika prvih i četvrtih razreda statistički značajno različiti. Analizom odgovora prema školama na tvrdnje "Sve droge nisu jednako štetne za Vaše zdravlje." te "Povremeno korištenje kanabisa/marihuane je opasno.", uočeni su statistički značajno različiti odgovori.

Zaključci: Iako većina ispitanika ima pozitivne stavove o ovisnostima i smatra da je edukacija o ovisnostima potrebna već u ranoj fazi školovanja, ipak su rezultati pokazali da svaki peti ispitanik prvog razredu srednje škole te svaki treći ispitanik četvrtog razreda srednje škole konzumira kanabis. Ovakvi rezultati govore u prilog potrebe sustavnog pristupa šire zajednice u rješavanju ovog problema.

Cljučne riječi: ADOLESCENTI, DROGA, OVISNOST, KORIŠTENJE DROGA

UVOD

Broj ovisnika je u porastu. Podatci iz godišnjeg izvještaja UNODC-a (UN Office on Drugs and Crime) iz 2020. godine procjenjuju da je u svijetu oko 345 milijuna ljudi koji koriste droge (Kanabis, Opioidi, Amfetamini, Kokain, Ecstasy). U 2020. godini najčešće konzumirana droga je bila marihuana (oko 209 milijuna ljudi), zatim slijede opioidi (oko 61 milijuna) (1). Samo je broj konzumenata kanabisa porastao za 26 milijuna od 2014. godine (2).

Tijekom posljednjih deset godina, nekoliko je studija procijenilo da je prevalencija konzumiranja ilegalnih droga među mladima čak 16% - 42% (3, 4). S druge strane, nedavna istraživanja pokazuju da je konzumacija ilegalnih droga vrlo raširena među adolescentima, posebno u pogledu upotrebe kanabisa kojeg konzumira i do 35% mladih (5, 6).

Ilegalna konzumacija droga ima ozbiljne posljedice kako na zdravlje pojedinca, tako i na javno zdravlje. Zloupotreba droga kod mladih također je čimbenik rizika za kasnije probleme mentalnog zdravlja, uključujući suicidalne ideje, kasniju konzumaciju ilegalnih supstanci i lošiju percepciju zdravlja i kvalitete života (7, 8).

Rizično seksualno ponašanje jedna je od posljedica konzumacije droga i problem od najvećeg interesa za javno zdravlje, budući da mladi pri korištenju

droga imaju veći rizik od upuštanja u nesigurne spolne odnose, uključujući seks pod utjecajem droga i seks bez kondoma (9, 10). Uz to, uporaba droga povezana je s većom uključenošću u rizično ponašanje u vožnji (11). Zdravstveni problemi javljaju se češće i sa štetnijim posljedicama kod mladih koji koriste više droga (12).

Prema dostupnim podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo Republike Hrvatske (RH), najvišu stopu liječenih ovisnika koji su koristili opijate imala je Zadarska županija (496,2), zatim Istarska županija (430,7), Šibensko-kninska (405,4), Primorsko-goranska (315,9), Splitsko-dalmatinska (269,6), Grad Zagreb (236,4) te Dubrovačko-neretvanska županija (189,3) (13). Za cijelu RH stopa je iznosila 185,2 na 100.000 stanovnika. Prema podacima o spolu i dobi liječenih ovisnika, većinu liječenih osoba kao i prethodnih godina čine

¹Sveučilište u Splitu,

Sveučilišni odjel zdravstvenih studija

²Klinički bolnički centar Split

³Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije

Adresa za dopisivanje:

Ante Buljubašić, mag. med. techn.

Sveučilište u Splitu,

Sveučilišni odjel zdravstvenih studija

21000 Split, Rudera Boškovića 35

E-mail: antebuljubasic1@gmail.com

Prilog 1.
Prikaz apsolutnu vrijednost razlike proporcija između dvaju uzoraka.

$$P(Z) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_0^z e^{-\frac{1}{2}z^2} dz$$

z	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0.0	0.00000	0.00399	0.00798	0.01197	0.01595	0.01994	0.02392	0.02790	0.03188	0.03586
0.1	0.03983	0.04380	0.04776	0.05172	0.05567	0.05962	0.06356	0.06749	0.07142	0.07535
0.2	0.07926	0.08317	0.08706	0.09095	0.09483	0.09871	0.10257	0.10642	0.11026	0.11409
0.3	0.11791	0.12172	0.12552	0.12930	0.13307	0.13683	0.14053	0.14431	0.14803	0.15173
0.4	0.15554	0.15910	0.16276	0.16640	0.17003	0.17364	0.17725	0.18082	0.18439	0.18793
0.5	0.19146	0.19497	0.19847	0.20194	0.20540	0.20884	0.21226	0.21566	0.21904	0.22240
0.6	0.22575	0.22907	0.23237	0.23565	0.23891	0.24215	0.24537	0.24857	0.25175	0.25490
0.7	0.25804	0.26115	0.26424	0.26730	0.27035	0.27337	0.27637	0.27935	0.28230	0.28524
0.8	0.28814	0.29103	0.29389	0.29673	0.29955	0.30234	0.30511	0.30785	0.31057	0.31327
0.9	0.31594	0.31859	0.32121	0.32381	0.32639	0.32894	0.33147	0.33398	0.33646	0.33891
1.0	0.34134	0.34375	0.34614	0.34850	0.35083	0.35314	0.35543	0.35769	0.35993	0.36214
1.1	0.36433	0.36650	0.36864	0.37076	0.37286	0.37493	0.37698	0.37900	0.38100	0.38298
1.2	0.38493	0.38686	0.38877	0.39065	0.39251	0.39435	0.39617	0.39796	0.39973	0.40147
1.3	0.40320	0.40490	0.40658	0.40824	0.40988	0.41149	0.41309	0.41466	0.41621	0.41774
1.4	0.41924	0.42073	0.42220	0.42364	0.42507	0.42647	0.42786	0.42922	0.43056	0.43189
1.5	0.43319	0.43448	0.43574	0.43699	0.43822	0.43943	0.44062	0.44179	0.44295	0.44408
1.6	0.44520	0.44630	0.44738	0.44845	0.44950	0.45053	0.45154	0.45254	0.45352	0.45440
1.7	0.45543	0.45637	0.45728	0.45818	0.45907	0.45994	0.46080	0.46164	0.46246	0.46327
1.8	0.46407	0.46485	0.46562	0.46638	0.46712	0.46784	0.46856	0.46926	0.46995	0.47062
1.9	0.47128	0.47193	0.47257	0.47320	0.47381	0.47441	0.47500	0.47558	0.47615	0.47670
2.0	0.47725	0.47778	0.47831	0.47882	0.47932	0.47982	0.48030	0.48077	0.48124	0.48169
2.1	0.48214	0.48257	0.48300	0.48341	0.48382	0.48422	0.48461	0.48500	0.48537	0.48574
2.2	0.48610	0.48645	0.48679	0.48713	0.48745	0.48778	0.48809	0.48840	0.48870	0.48899
2.3	0.48928	0.48956	0.48983	0.49010	0.49036	0.49061	0.49086	0.49111	0.49134	0.49158
2.4	0.49180	0.49202	0.49224	0.49245	0.49266	0.49286	0.49305	0.49324	0.49243	0.49361
2.5	0.49379	0.49396	0.49413	0.49430	0.49446	0.49461	0.49477	0.49492	0.49506	0.49520
2.6	0.49534	0.49547	0.49560	0.49573	0.49585	0.49598	0.49609	0.49621	0.49632	0.49643
2.7	0.49653	0.49664	0.49674	0.49683	0.49693	0.49702	0.49711	0.49720	0.49728	0.49736
2.8	0.49744	0.49752	0.49760	0.49767	0.49774	0.49780	0.49788	0.49795	0.49801	0.49807
2.9	0.49813	0.49819	0.49825	0.49831	0.49836	0.49841	0.49846	0.49851	0.49856	0.49861

3.0	0.49865	0.49869	0.49874	0.49878	0.49882	0.49886	0.49889	0.49893	0.49897	0.49900
3.1	0.49903	0.49906	0.49910	0.49913	0.49916	0.49918	0.49921	0.49924	0.49926	0.49929
3.2	0.49931	0.49934	0.49936	0.49938	0.49940	0.49942	0.49944	0.49946	0.49948	0.49950
3.3	0.49952	0.49953	0.49955	0.49957	0.49958	0.49960	0.49961	0.49962	0.49964	0.49965
3.4	0.49966	0.49968	0.49969	0.49970	0.49971	0.49972	0.49973	0.49974	0.49975	0.49976
3.5	0.4997674									
4.0	0.4999683									
4.5	0.4999966									
5.0	0.499999713									

muškarci. Omjer muškaraca i žena iznosi 4,8:1,0. Najmlađa zabilježena osoba je imala 13, a najstarija 72 godine (13). Cilj ovog rada je procijeniti stavove mladih osoba prema konzumaciji droga.

ISPITANICI I METODE

Ispitanici

Uzorak ispitanika sačinjavaju učenici srednjih škola iz Splita, N=502. Uvjeti uključivanja bili su pohađanje prvog ili četvrtog razreda. Ispitanici su bili obaviješteni o cilju istraživanja, dobili su pisanu Obavijest za ispitanike u kojoj je naglašeno da ispunjavanjem anketnog upitnika pristaju na sudjelovanje u istraživanju. Istraživanje je bilo dobrovoljno i anonimno. Za istraživanje je dobivena suglasnost etičkih povjerenstava svih uključenih škola.

Metode istraživanja

Istraživanje je provedeno preko anketnog upitnika koji je distribuiran iza nastavnog procesa u uključenim školama u razdoblju od rujna do prosinca 2021. godine. Za istraživanje su korišteni sljedeći upitnici:

- Upitnik sociodemografskih podataka kojim se prikupljaju sociodemografske karakteristike ispitanika (spol, razred, mjesto boravka, škola). Upitnik je napravljen u svrhu ovog istraživanja.
- Upitnik s trideset i devet tvrdnji koje se odnose na stavove ispitanika prema ovisnostima, a prikazani su kao proporcije "slaganje" ili "neslaganje".

Kategorija "slažem se" kombinira odgovore "potpuno se slažem", "umjereneno se slažem" i "malo se slažem". Kategorija "ne slažem se" kombinira odgovore "potpuno se ne slažem", "umjereneno se ne slažem" i "malo se ne slažem" mjerenima na ljestvici od 1 do 7 (14).

STATISTIČKA OBRADA

U radu se koristi metoda tabelarnog prikazivanja, Kolmogorov-Smirnov test, T-test, te Mann-Whitney U test. Za analizu podataka korištena je metoda testiranja hipoteze o razlici proporcija (relativnih frekvencija) dvaju nezavisnih osnovnih skupova. Tom metodom postavljanjem nulte hipoteze za koju se pretpostavlja da nema razlike u proporcijama dvaju nezavisnih skupova, odnosno da uzorci koje smo odabrali postojeću iz iste populacije.

Nakon proračuna usporedili smo apsolutnu vrijednost razlike proporcija između dvaju uzoraka ($p_1 - p_2$) s granicama intervala prihvaćanja. Ako je razlika proporcija bila unutar intervala prihvaćanja nulte hipoteze, prihvatili smo nultu hipotezu kao istinitu. Ako se ta razlika nalazila izvan granica intervala prihvaćanja, prihvaćali smo alternativnu hipotezu i zaključili da se proporcije dvaju osnovnih skupova razlikuju i da imaju statističku značajnost (Prilog 1). Analiza je rađena u statističkom programu STATISTICA 12. Zaključak je donesen pri razini signifikantnosti od 5% ($p < 0,05$).

REZULTATI

Uzorak ispitanika sačinjavaju učenici srednjih škola iz Splita, N=502. Od 518 učenika koji su sudjelovali u istraživanju, 502 učenika (97%) su točno ispunili upitnik, a 16 učenika (3%) ispunilo je pogrešno upitnik te su oni odbačeni kao nevažeci.

U Tablici 2. prikazani su podatci za pojedine čestice upitnika o stavovima svih ispitanika o ovisnostima. Većina ispitanika u manjoj ili većoj mjeri slaže se s tvrdnjom da većina mladih ljudi isprobava kanabis/marihuanu (80,6%). Istovremeno se većina ispitanika ne slaže s tvrdnjom da je normalno da mladi ljudi probaju droge barem jednom (57,5%). Edukaciju o drogama već u osnovnoj školi podupire 77% ispitanika.

U Tablici 3. prikazani su podatci za pojedine čestice upitnika o stavovima ispitanika prema spolu. Postoji značaj-

Tablica 1. Sociodemografske karakteristike ispitanika.

Ispitanici	N	%
Muškarci	246	49
Žene	256	51
Starost, raspon	15-18	
Razred		
1. razred	261	52
4. razred	241	48
Stanovanje		
Selo	97	19
Grad	405	81

Tablica 2.
Rezultati stavova ispitanika o ovisnosti po česticama (%).

	Skala odgovora						
	Potpuno se ne slažem	Umjereno se ne slažem	Malo se ne slažem	Neodlučan sam	Malo se slažem	Umjereno se slažem	Potpuno se slažem
	1	2	3	4	5	6	7
	Odgovori (%)						
Pitanje/Tvrđnja	1	2	3	4	5	6	7
Sve su droge jednako štetne za Vaše zdravlje.	23,3	9,6	10,8	11,1	8,6	11,8	24,9
Ovisnike o drogama vidim više kao kriminalce nego kao žrtve.	21,3	15,1	12,8	21,7	12,2	9,6	7,4
Većina mladih ljudi danas isprobava kanabis/marihuanu.	2,2	2,8	6,2	8,2	14,7	26,5	39,4
Korištenje kanabisa/marihuane treba biti legalno?	19,9	7,8	6,2	18,3	11,2	11,4	25,3
Povremeno korištenje kanabisa/marihuane nije opasno.	12,4	9,6	10,6	16,5	13,5	12,7	24,7
Većina mladih danas proba ecstasy.	15,9	13,7	19,7	22,9	13,7	7,8	6,2
Strože kazne za zloupotrebu droga su dobro rješenje za ovaj problem.	14,7	9,0	9,4	15,7	12,7	13,5	24,9
Normalno je da mladi ljudi probaju droge barem jednom.	34,9	11,0	11,6	13,1	10,2	6,6	12,7
Edukacija o drogama treba početi u osnovnoj školi.	5,2	1,4	5,6	10,2	9,0	13,1	55,6
Ovisnici o drogama koji se terete za sitne prekršaje trebaju imati izbor između liječenja i zatvora.	7,0	4,8	5,0	21,1	16,3	19,1	26,7

na razlika u odgovoru na tvrdnju "Korištenje kanabisa/marihuane treba biti legalno." Prema toj tvrdnji negativan stav izražava 25% ispitanica, dok isti stav prema toj tvrdnji ima 42% ispitanika. Različiti pristup temi edukacije u osnovnim školama izražavaju ispitanici po spolu. Značajno veći broj muškaraca u odnosu na žene smatra da je edukacija potrebna već u osnovnoj školi.

U Tablici 4. prikazani su podatci za pojedine čestice upitnika o stavovima ispitanika prema razredu. Na uobičajenoj razini statističke značajnosti od 5% postoje značajne razlike u odgovoru na tvrdnje "Povremeno korištenje kanabisa/marihuane nije opasno.", "Većina mladih ljudi danas proba ecstasy." te na pitanje "Jeste li ikada probali kanabis?".

RASPRAVA

Glavni rezultati ovog istraživanja su pokazali da edukacija tijekom obrazovnog procesa doprinosi pozitivnijim stavovima prema problemu ovisnosti. Na pitanje "Jeste li ikada uzeli Kanabis?" negativno je odgovorilo 68% žena i 65% muškaraca, dok je pozitivan odgovor dalo 32% žena i 35% muškaraca. Iako je u našem istraživanju trećina ispitanika koristila kanabis, u sličnim istraživanjima nalazimo veći postotak mladih koji

Tablica 3.
Rezultati stavova ispitanika o ovisnosti uspoređujući odgovore po spolu (N, %, p).

	Ispitanici s negativnim stavom			Ispitanici s pozitivnim stavom						
	M	Ž	P	M	Ž	P				
	N	%	P	N	%	P				
Sve su droge jednako štetne za Vaše zdravlje	110	109	45	43	0,12	110	117	45	46	0,21
Ovisnike o drogama vidim više kao kriminalce nego kao žrtve.	123	124	50	48	0,09	75	71	30	28	0,18
Većina mladih ljudi danas isprobava kanabis/marihuanu.	28	28	11	11	0,11	196	209	80	82	0,16
Korištenje kanabisa/marihuane treba biti legalno?	62	108	25	42	0,02	129	111	52	43	0,03
Povremeno korištenje kanabisa/marihuane nije opasno.	70	93	28	36	0,14	133	123	54	48	0,44
Većina mladih danas proba ecstasy.	121	127	49	50	0,45	71	68	29	27	0,78
Strože kazne za zloupotrebu droga su dobro rješenje za ovaj problem.	86	80	35	31	0,34	113	144	46	56	0,02
Normalno je da mladi ljudi probaju droge barem jednom.	128	160	52	62	0,017	77	71	31	27	0,91
Edukacija o drogama treba početi u osnovnoj školi.	39	22	16	18	0,32	170	220	69	86	0,01
Ovisnici o drogama koji se terete za sitne prekršaje trebaju imati izbor između liječenja i zatvora.	39	45	16	18	0,47	148	164	60	64	0,59
Jeste li ikad uzeli kanabis?	159	174	65	68	0,53	87	82	35	32	0,62

koriste kanabis i do 45% (15, 16). Istraživanja o drugim ilegalnim drogama su rijetka budući da većina njih istražuje isključivo upotrebu kanabisa (5, 17). Međutim, i ostale droge imaju negativne učinke na mentalno zdravlje, ponašanje i ostale probleme vezane za uporabu droga, te i prema njima treba usmjeriti pozornost jer su i one zastupljene u ovoj

populaciji (18). Podatci nam govore da su muškarci skloniji konzumaciji droga. Podatak je to koji odgovara podacima iz sličnih istraživanja (5, 19, 20). Povezanost između osobina impulzivnosti i konzumiranja droga može objasniti ovaj podatak jer je fenomen impulzivnosti prisutniji kod muškaraca (18, 21-24). Dokazano je i rano korištenje kanabisa s ka-

snijim povećanim rizikom za korištenje težih droga u dobi 23 godine i više (25).

U našem istraživanju analizom odgovora stavova prema spolu potvrđeno je da postoji statistički značajne razlike u odgovorima na tvrdnje "Korištenje kanabisa/marihuane treba biti legalno.", "Strože kazne za zloupotrebu droga su

Tablica 4.
Rezultati stavova ispitanika o ovisnosti uspoređujući odgovore po razredu.

	Ispitanici s negativnim stavom				Ispitanici s pozitivnim stavom				P	
	Prvi	Četvrti	Prvi	Četvrti	Prvi	Četvrti	Prvi	Četvrti		
Pitanje/Tvrđnja	N	%	N	%	N	%	N	%	P	
Sve su droge jednako štetne za Vaše zdravlje	109	110	42	46	0,44	117	110	45	46	0,28
Ovisnike o drogama vidim više kao kriminalce nego kao žrtve.	133	114	51	47	0,38	67	79	26	33	0,37
Većina mladih ljudi danas isprobava kanabis/marihuanu.	29	27	11	11	0,28	204	201	78	83	0,51
Korištenje kanabisa/marihuane treba biti legalno?	90	80	34	33	0,49	221	219	85	91	0,46
Povremeno korištenje kanabisa/marihuane nije opasno.	96	68	37	28	0,01	127	129	49	54	0,62
Većina mladih danas proba ecstasy.	121	127	46	53	0,14	60	79	23	33	0,02
Strože kazne za zloupotrebu droga su dobro rješenje za ovaj problem.	136	112	52	46	0,24	127	130	49	54	0,42
Normalno je da mladi ljudi probaju droge barem jednom.	144	144	55	60	0,31	85	63	33	26	0,74
Edukacija o drogama treba početi u osnovnoj školi.	31	30	12	12	0,45	203	187	78	78	0,34
Ovisnici o drogama koji se terete za sitne prekršaje trebaju imati izbor između liječenja i zatvora.	51	33	20	14	0,38	156	156	60	65	0,65
Jeste li ikad uzeli kanabis?	187	146	72	61	0,03	95	74	36	31	0,28

dobro rješenje za ovaj problem.", "Normalno je da mladi ljudi probaju droge barem jednom." i "Edukacija o drogama treba početi u osnovnoj školi.". Podatci koje smo dobili u korelaciji s s podacima koji su dobijeni u istraživanju koje je provedeno u Australiji 2018. godine, te su slični rezultatima koji su navedeni u istraživanju koje je provedeno 2018./2019. godine u SAD-u. (26, 27).

Kod tvrdnji "Korištenje kanabisa treba biti legalno.", "Strože kazne za zloupotrebu droga su dobro rješenje za ovaj problem." i "Edukacija o drogama treba početi u osnovnoj školi.", odgovori muškaraca i žena su statistički značajno različiti. Navedeni rezultati dijelom se podudaraju s rezultatima koji su navedeni u sličnim istraživanjima u Velikoj Britaniji i Južnoafričkoj Republici (28-30).

Istom analizom ostalih odgovora potvrđeno je da se razlika proporcija nalazi unutar intervala prihvatanja nulte hipoteze, te je zaključeno da na uobičajenoj razini statističke značajnosti od 5% nema statistički značajne razlike u odgovoru na ostala pitanja između muškaraca i žena, što odgovara sličnim istraživanjima koja su provedena u Brazilu i Kini (31, 32).

Analizom odgovora ispitanika promatranih po razredima potvrđeno je da razlika proporcija izlazi iz intervala prihvatanja nulte hipoteze, te je zaključeno da na uobičajenoj razini statističke značajnosti od 5% postoje statistički značajne razlike u odgovoru na tvrdnje "Povremeno korištenje kanabisa/marihuane nije opasno.", "Većina mladih ljudi danas proba ecstasy." te na pitanje "Jeste li ikada probali kanabis?". Podatci sličnih istraživanja prezentirani u radovima koji su objavljeni u Nizozemskoj i Norveškoj pokazuju korelaciju s našim podacima (33, 34).

Analizom odgovora ispitanika podijeljenih po školama na tvrdnje "Sve droge nisu jednako štetne za Vaše zdravlje.", "Većina mladih ljudi danas ne isprobava kanabis/marihuanu." te "Povremeno korištenje kanabisa/marihuane je opasno.", učenici gimnazije i zdravstvene škole su statistički značajno različito odgovorili (testiranje je izvršeno na uobičajenoj razini značajnosti od 5%).

Kod tvrdnji "Korištenje kanabisa/marihuane ne treba biti legalno.", "Povremeno korištenje kanabisa/marihuane je opasno." te "Edukacija o drogama ne treba početi u osnovnoj školi.", odgovori ispitanika su statistički značajno različiti (testiranje je izvršeno na uobičajenoj razini značajnosti od 5%). Razloge ovako diferenciranih odgovora bi trebalo tražiti u strukturi kurikulumā koji edukaciju o drogama ne zastupaju u istom omjeru. Uzroke ovakvih stavova svakako bi trebalo istražiti u budućim istraživanjima.

"Ovisnike o drogama vidim više kao kriminalce nego kao žrtve.", "Većina mladih ljudi danas isprobava kanabis/marihuanu." te "Korištenje kanabisa/marihuane treba biti legalno." su tvrdnje na koje su učenici gimnazije i zdravstvene škole statistički značajno različito odgovorili (testiranje je izvršeno na uobičajenoj razini značajnosti od 5%). Na tvrdnje "Korištenje kanabisa/marihuane treba biti legalno.", "Ovisnici o drogama koji se terete za sitne prekršaje trebaju imati izbor između liječenja i zatvora." te "Edukacija o drogama treba početi u osnovnoj školi.", odgovori ispitanika statistički su značajno različiti (testiranje je izvršeno na uobičajenoj razini značajnosti od 5%).

Istom analizom ostalih odgovora zaključeno je da na uobičajenoj razini statističke značajnosti od 5% nema statistički značajne razlike u odgovorima na ostala pitanja/tvrdnje. Na tvrdnju "Sve droge nisu jednako štetne za Vaše zdravlje.", "Većina mladih ljudi danas ne isprobava kanabis/marihuanu." te "Povremeno korištenje kanabisa/marihuane je opasno." ispitanici su, analizirano po školama, statistički značajno različito odgovorili (testiranje je izvršeno na uobičajenoj razini statistike značajnosti od 5%).

Među ograničenjima istraživanja istakli bismo anketiranje preko anketnog upitnika u grupi jer, može rezultirati davanjem sugestivnih odgovora u odnosu na usmeno anketiranje jednog po jednog ispitanika putem intervjuā te ispunjavanje upitnika na kraju školskog dana kada su učenici umorni i s nižom razinom motivacije.

ZAKLJUČAK

Konzumacija droga veliki je problem adolescentske populacije. Mladi shvaćaju problem ovisnosti i smatraju da tema treba biti zastupljena u većoj mjeri u obrazovnom sustavu. Podatak da učenici završnog razreda srednje škole, kao i učenici škole koja u kurikulumu ima veću zastupljenost tema iz ovog područja, imaju pozitivnije stavove prema ovisnosti potvrđuju ovaj stav. Podatci o korištenju droga u ovoj populaciji nalažu potrebu za procjenom rizičnih ponašanja koja vode prema ovom problemu. Zbog posljedica konzumacije droga i razvijene ovisnosti na kvalitetu života, mentalno zdravlje i akademsko postignuće, multidisciplinarni pristup trebao bi se primijeniti u obrazovnim institucijama i zdravstvenom sustavu za prevenciju i liječenje ovisnosti.

NOVČANA POTPORA/FUNDING

Nema/None

ETIČKO ODOBRENJE/ETHICAL APPROVAL

Nije potrebno/None

SUKOB INTERESA/CONFLICT OF INTEREST

Autori su popunili the *Unified Competing Interest form* na www.icmje.org/coi_disclosure.pdf (dostupno na zahtjev) obrazac i izjavljuju: nemaju potporu niti jedne organizacije za objavljeni rad; nemaju financijsku potporu niti jedne organizacije koja bi mogla imati interes za objavu ovog rada u posljednje 3 godine; nemaju drugih veza ili aktivnosti koje bi mogle utjecati na objavljeni rad./ *All authors have completed the Unified Competing Interest form at www.icmje.org/coi_disclosure.pdf (available on request from the corresponding author) and declare: no support from any organization for the submitted work; no financial relationships with any organizations that might have an interest in the submitted work in the previous 3 years; no other relationships or activities that could appear to have influenced the submitted work.*

LITERATURA

1. United Nations Office on Drugs and Crime (Internet). (pristupljeno 2022 Prosinac 15). Dostupno na: https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr-2022_booklet-2.html.
2. Sakoman S, Brajša-Žganec A, Glavak R. Indicators of early recognition among Croatian youth at high risk of substance abuse. Društvena istraživanja - Časopis za opća društvena pitanja: 2002; 11.58+59: 291-310.
3. De la Torre JA, Fernández-Villa T, Molina AJ, Amezcua-Prieto C, Mateos R, Cancela JM, et al. Drug use, family support and related factors in university students. A cross-sectional study based on the uniHcos Project data. *Gac. Sanit.* 2019; 33: 141-7. doi.org/10.1016/j.gaceta.2017.10.019.

4. Karanges EA, Suraev A, Elias N, Manocha R, McGregor IS. Knowledge and attitudes of Australian general practitioners towards medicinal cannabis: a cross-sectional survey. *BMJ Open*. 2018 Jul 3; (8): 7. doi.org/10.1136/bmjopen-2018-022101.
5. Páramo MF, Cadaveira F, Tinajero C, Rodríguez MS. Binge Drinking, Cannabis Co-Consumption and Academic Achievement in First Year University Students in Spain: Academic Adjustment as a Mediator. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2020; 17: 542. doi.org/10.3390/ijerph17020542.
6. Busto Miramontes A, Moure-Rodríguez L, Díaz-Geada A, Rodríguez-Holguín S, Corral M, Cadaveira F, et al. Heavy Drinking and Non-Medical Use of Prescription Drugs among University Students: A 9-Year Follow-Up. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2019; 16: 29-39. doi.org/10.3390/ijerph16162939.
7. Tembo C, Burns S, Kalembu F. The association between levels of alcohol consumption and mental health problems and academic performance among young university students. *PLoS ONE*. 2017; 12: e0178142. doi.org/10.1371/journal.pone.0178142.
8. Mason WA, Stevens AL, Fleming CB. A systematic review of research on adolescent solitary alcohol and marijuana use in the United States. *Addiction* 2020; 115: 19-31. doi.org/10.1111/add.14697.
9. Buckner JD, Lewis EM, Shah SM, Walukevich KA. Risky sexual behavior among cannabis users: The role of protective behavioral strategies. *Addict. Behav.* 2018; 81: 50-4. doi.org/10.1016/j.addbeh.2018.01.039.
10. Moure-Rodríguez L, Doallo S, Juan-Salvadores P, Corral M, Cadaveira F, Caamaño-Isorna F. Heavy episodic drinking, cannabis use and unsafe sex among university students. *Gac. Sanit.* 2016; 30: 438-43. doi.org/10.1016/j.gaceta.2016.03.007.
11. Jiménez-Mejías E, Medina-García M.A, Martínez-Ruiz V, Pulido-Manzanero J, Fernández-Villa T. Drug use and involvement in risky driving styles in a sample of university students. The uniHcos project. *Gac. Sanit.* 2015; 29: 4-9. doi.org/10.3390/ijerph17093019.
12. Linden-Carmichael AN, Mallett KA, Sell N, Turrisi R. Are Co-users of Alcohol and Marijuana More Willing to Experience Consequences from Drinking? A Longitudinal Examination among First-Year College Students. *Alcohol Clin. Exp. Res.* 2019; 43: 1567-74. doi.org/10.1111/acer.14075.
13. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (Internet). (pristupljeno 2022. Prosinac 15). Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/periodicne-publikacije/izvjesce-o-osobama-lijecenim-zbog-zlouporabe-psihoaktivnih-droga-u-hrvatskoj-u-2019/>.
14. Singleton N. Attitudes to Drug Dependence. 1st ed. London: The UK Drug Policy Commission; 2010.
15. Delgado-Lobete L, Montes-Montes R, Vila-Paz A, Cruz-Valiño J.-M, Gándara-Gafo B, Talavera-Valverde M.-Á, et al. Individual and Environmental Factors Associated with Tobacco Smoking, Alcohol Abuse and Illegal Drug Consumption in University Students: A Mediating Analysis. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2020; 17: 3019. https://doi.org/10.3390/ijerph17093019.
16. Villarosa-Hurlocker MC, Bravo AJ, Pearson MR. The Relationship between Social Anxiety and Alcohol and Marijuana Use Outcomes among Concurrent Users: A Motivational Model of Substance Use. *Alcohol Clin. Exp. Res.* 2019; 43: 732-40. doi.org/10.1111/acer.13966.
17. Redonnet B, Chollet A, Fombonne E, Bowes L, Melchior M. Tobacco, alcohol, cannabis and other illegal drug use among young adults: The socioeconomic context. *Drug Alcohol Depend.* 2012; 121: 231-9. doi.org/10.1016/j.drugaldep.2011.09.002.
18. Grant JE, Lust K, Chamberlain SR. Hallucinogen Use is Associated with Mental Health and Addictive Problems and Impulsivity in University Students. *Addict. Behav. Rep.* 2019; 10: 100-228. doi.org/10.1016/j.abrep.2019.100228.
19. Rogowska A. The Relationship between Demographic Variables and Substance Use in Undergraduates. *Int. J. Ment. Health Addict.* 2019; 17: 1550-63. doi.org/10.1007/s11469-018-9931-7.
20. Molina AJ, Varela V, Fernández T, Martín V, Ayán C, Cancela JM. Unhealthy habits and practice of physical activity in Spanish college students: The role of gender, academic profile and living situation. *Adicciones*. 2012; 24: 319-27. PMID: 23241719.
21. Bravo AJ, Pearson MR, Pilatti A, Read JP, Mezquita L, Ibáñez MI, et al. Impulsivity-related traits, college alcohol beliefs, and alcohol outcomes: Examination of a prospective multiple mediation model among college students in Spain, Argentina, and USA. *Addict. Behav.* 2018; 81: 125-33. doi.org/10.1016/j.addbeh.2018.02.009.
22. Grant JE, Lust K, Fridgerg DJ, King AC, Chamberlain SR. E-cigarette use (vaping) is associated with illicit drug use, mental health problems, and impulsivity in university students. *Ann. Clin. Psychiatry*. 2019; 31: 27-35. doi.org/10.1080/10401230490281366.
23. Panevska LS, Zafirova-Ivanovska B, Vasilevska K, Isjanovska R, Kadri H. Relationship between ADHD and depression among university students in Macedonia. *Mater. Sociomed.* 2015; 27: 18-21. doi: 10.5455/msm.2014.27.18-21.
24. Ghanizadeh A, Salehi A, Moeini S.R. Clinical Presentation of Attention-Deficit Hyperactivity Disorder Symptoms in Terms of Gender and Chronological Age. *Int. J. Community Based Nurs. Midwifery*. 2019; 7: 241-6. doi: 10.30476/IJCBNM.2019.44999.
25. Nkansah-Amankra S, Minelli M. "Gateway hypothesis" and early drug use: Additional findings from tracking a population-based sample of adolescents to adulthood. *Prev. Med. Rep.* 2016; 4: 134-41. doi.org/10.1016/j.pmedr.2016.05.003.
26. Karanges EA, Suraev A, Elias N, Manocha R, McGregor IS. Knowledge and attitudes of Australian general practitioners towards medicinal cannabis: a cross-sectional survey. *BMJ Open*. 2018 Jul 3; (8): 7. doi.org/10.1136/bmjopen-2018-022101.
27. Richards JE, Bobb JF, Lee AK, Lapham GT, Williams EC, Glass JE, et al. Integration of screening, assessment, and treatment for cannabis and other drug use disorders in primary care: An evaluation in three pilot sites. *Drug Alcohol Depend.* 2019. doi.org/10.1016/j.drugaldep.2019.04.015.
28. Blackman S. Has drug culture become an inevitable part of youth culture? A critical assessment of drug education. *Educational Review*. 1992; 131-42. doi.org/10.1080/0013191960480203.
29. Coffield F, Gofton L. Drugs and Young People (London, Institute for Public Policy Research). 1994.
30. Jain R, Chang CC, Koto MA, Geldenhuys AN, Nichol RJ, Joubert G. Cannabis use and knowledge among medical students at the University of the Free State, Bloemfontein, South Africa. *J Child Adolesc Ment Health*. 2018 May; 30 (1): 19-26. https://hdl.handle.net/10520/EJC-11badc2d13.
31. Silva ÉBO, Pereira ALF, Penna LHG. Gender stereotypes in psychosocial care for female crack and powder cocaine users. *Cad Saude Publica*. 2018 May 10; 34: 5. /doi.org/10.1590/0102-311X00110317.
32. Chang CC, Liao JY, Huang CM, Hsu HP, Chen CC, Guo JL. Evaluation of the effects of a designated program on illegal drug cessation among adolescents who experiment with drugs. *Subst Abuse Treat Prev Policy*. 2018 Jan 16; 13 (1): 2. doi.org/10.1186/s13011-017-0139-9.
33. Edland-Gryt M, Sandberg S, Pedersen W. From ecstasy to MDMA: Recreational drug use, symbolic boundaries, and drug trends. *Int J Drug Policy*. 2017 Dec; 50: 1-8. doi.org/10.1016/j.drugpo.2017.07.030.
34. Friis K, Østergaard J, Reese S, Lasgaard M. Young people's attitudes towards illicit drugs: A population-based study. *Scand J Public Health*. 2017 Dec; 45 (8): 765-72. doi.org/10.1177/1403494817724.

Summary

ATTITUDES OF YOUNG PEOPLE TOWARD ADDICTION

Ante Buljubašić, Luciana Luketin, Amneris Milano Bekavac

Objective: The objective of this work is to assess young people's attitudes towards addiction.

Methods: For the research, questionnaires were used to collect sociodemographic characteristics and a questionnaire related to respondents' attitudes towards drug consumption, consisting of thirty-nine statements related to respondents' attitudes towards addictions, given to respondents in direct contact. The research was voluntary and anonymous.

Results: 502 respondents participated in the research, of which 246 (49%) were men and 256 (51%) were women aged 15 to 18. The respondents were first (N=261) and fourth (N=241) grade high school students. To the statements "Cannabis use should not be legal" and "It is not normal for young people to try drugs at least once", men took significantly more favorable attitudes. First and fourth graders answered statistically significantly differently to the statement "Occasional use of cannabis/marijuana is dangerous", while the answers of first and fourth graders to the statement "Most young people try ecstasy today" are statistically significantly different. By analyzing the responses by schools to the statements "All drugs are not equally harmful to your health" and "Occasional use of cannabis/marijuana is dangerous" statistically significantly different responses were evaluated.

Conclusions: Although the majority of respondents have positive attitudes about addictions and believe that education about addictions is necessary already at an early stage of education, the results showed that every fifth respondent in the first grade of high school and every third respondent in the fourth grade of high school consume cannabis. Such results speak in favor of the needs of a systematic approach of the wider community to solving this problem.

Keywords: ADOLESCENT, ADDICTION, DRUG, SUBSTANCE USE

Primljeno/Received: 17. 3. 2023.

Prihvaćeno/Accepted: 13. 4. 2023.